

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор В.В. Александров

“ _____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Психологія соматично хворих
(шифр і назва навчальної дисципліни)
напряму підготовки 6.030102 Психологія
(шифр і назва напряму підготовки)
для спеціальності 030102 Психологія
(шифр і назва спеціальності (тей))
спеціалізації _____
(назва спеціалізації)
факультету психології
(назва факультету)

Кредитно-модульна система
організації навчального процесу

Психологія соматично хворих. Робоча програма навчальної дисципліни для студентів за напрямом підготовки 6.030102 «Психологія», спеціальністю 030102 «Психологія» „_____” _____, 2012 - 22 с.

Розробники:

Шестопалова Л.Ф., д.психол.н., проф., проф. кафедри психологічного консультування і психотерапії

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психологічного консультування і психотерапії

Протокол № 15 від “12” червня 2012 р.

Завідувач кафедрою психологічного консультування і психотерапії,

д.психол.н., проф. _____ (Кочарян О.С.)
(підпис) (прізвище та ініціали)
“12” червня 2012 р.

Схвалено методичною комісією факультету психології

Протокол № 5 від “14” червня 2012 р.

“14” червня 2012 р. Голова _____ (Маєвська Н.А.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>Психологія</u> (шифр і назва)	за вибором	
	Напрямок підготовки <u>6.030102 Психологія</u> (шифр і назва)		
Модулів – 3	Спеціальність (професійне спрямування): Психологія	Рік підготовки:	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		4-й	4-й
Загальна кількість годин – 108		Семестр	
		8-й	8-й
		Лекції	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи студента – 5,3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	30 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		15 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		63 год.	92 год.
		ІНДЗ: год.	
		Вид контролю: екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/2

для заочної форми навчання – 1/7,5

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою курсу є ознайомлення студентів із психологічними особливостями людини, що страждає на хронічні соматичні захворювання. Розглядаються психологічні чинники ризику та антиризiku соматичних та психосоматичних захворювань; зміни та трансформація особистості протягом хронічного соматичного захворювання; проблема гострого та хронічного психоемоційного напруження та його роль у виникненні та перебігу соматичних захворювань; психологічні аспекти превентивної медицини; основні проблеми психодіагностики в клініці соматичних захворювань; принципи, методи та технології психокорекційної роботи з цими групами хворих.

Вивчення даного курсу базується на знанні студентами основних положень таких учбових дисциплін, як "Загальна психологія", "Психодіагностика", "Клінічна психологія", "Диференційна психологія" та ін.

Завдання

1. Вивчення основних психологічних чинників ризику та антиризiku соматичних та психосоматичних захворювань.

2. Вивчення порушень когнітивних функцій, особистості та соціального функціонування хворих на соматичні захворювання.

3. Вивчення психологічних факторів формування здорового стилю життя населення.

4. Освоєння основних психодіагностичних методик, що застосовуються в клініці соматично хворих.

5. Вивчення основних принципів, підходів і методів психологічної допомоги соматично хворій людині.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен

Знати:– основні психологічні чинники ризику та антиризiku соматичних та психосоматичних захворювань;

– основні варіанти порушень когнітивних функцій та особистості при соматичних захворюваннях;

– принципи, методи та технології психокорекційної роботи з цими групами хворих;

– психологічні проблеми психогігієни та психопрофілактики.

вміти:

– володіти основними психодіагностичними методиками обстеження хворих;

– провести збір анамнестичних даних та психологічний аналіз даних історії хвороби та історії життя пацієнта;

– застосовувати деякі психокорекційні техніки.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. Предмет та основні теоретичні положення.

Тема 1. Предмет галузі, історія її становлення, зв'язок з іншими галузями клінічної психології та іншими психологічними дисциплінами. Основні напрямки дослідження та задачі.

Психологія соматично хворих як галузь клінічної психології, яка вивчає психологічну структуру порушень когнітивних функцій, особистості, соціального функціонування хворих на соматичні розлади для вирішення питань діагностики, лікування та профілактики цих захворювань. Історія розвитку вітчизняної та закордонної психології соматично хворих. Роботи Р.О. Лурія, Б.В. Зейгарнік, В.В. Ніколаєвої, Б.Д. Карвасарського і т.д. Напрямки досліджень: психодіагностичний, психокорекційний, профілактичний. Задачі: 1) вивчення чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань; 2) вивчення змін особистості та когнітивних функцій хворих; 3) визначення особливостей соціального функціонування та якості життя; 4) психологічні основи профілактичної медицини; 5) психологічні чинники формування здорового стилю життя населення; 6) психологічна допомога (в т.ч. і психокорекційна робота) соматично хворим.

Тема 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи.

Основні методи дослідження: спостереження, клінічне інтерв'ю, анкетування, психодіагностичний метод, метод аналізу продуктів діяльності людини, метод психологічного аналізу історії життя та хвороби пацієнта. Психодіагностичний метод як основний метод дослідження, специфіка його застосування у хворих на соматичні розлади. Основні принципи і підходи досліджень: 1) принцип розвитку; 2) комплексності; 3) структурності; 4) особистісного підходу; 5) індивідуалізації; 6) психофізіологічного аналізу. Етичні аспекти досліджень в клініці соматично хворих. 4 етичні моделі: 1) модель Гіппократа; 2) модель Парацельса; 3) деонтологічна модель; 4) біоетична.

Тема 3. Роль та місце клінічної психології в профілактичній медицині. Психологічні фактори формування здорового стилю життя населення.

Профілактична парадигма в сучасній медицині. Психологічні засади та фактори профілактичної роботи. Поняття первинної, вторинної, третинної профілактики. Основні принципи та положення Європейської Хартії зі зміцнення здоров'я. Концепція „хворої” та „здорової” поведінки. Проблема здоров'я та здорового стилю життя. Основні психологічні чинники здоров'я: 1) поведінкові фактори, 2) емоційні патерни, 3) когнітивні чинники, 4) соціальна підтримка, 5) демографічні фактори, 6) особливості копінг-поведінки, 7) вживання та зловживання речовинами, 8) види поведінки, що сприяють здоров'ю, 9) дотримання правил з підтримання здоров'я та прихильність до них, 10) стресори, 11) життя з хворобою.

Тема 4. Принципи, етапи та організація профілактичних заходів (психологічні аспекти). Психогігієна та психопрофілактика.

Принципи профілактики: комплексність, мультидисциплінарний підхід, етапність, динамічність, принцип максимально раннього початку, урахування культурно-етнічних особливостей.

Етапи: 1) виявлення початкового рівня інформованості населення про те чи інше захворювання, 2) виявлення готовності населення брати участь у профілактичних програмах, зацікавленості в підтримці здорового стилю життя, загальні комплайєнтні установки населення, 3) вивчення психологічних особливостей рі-

зних груп населення (учасників і не учасників профілактичних програм, хворих і здорових і т.п.), 4) проспективне дослідження зв'язків психологічних характеристик з виникненням факторів ризику, 5) проспективне дослідження зв'язків психологічних характеристик з виникненням і розвитком конкретного захворювання, 6) розробка психологічно обґрунтованих методів впливу на населення з метою профілактики захворювань. Поняття психогігієни та психопрофілактики.

Тема 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань.

Історія вивчення проблеми чинників ризику соматичних захворювань. Сучасний стан проблеми в закордонній і вітчизняній психології. Характеристика основних поведінкових і психологічних чинників ризику: хронічна психоемоційна напруга, гіподинамія, порушення харчової поведінки, зайва вага, хімічні аддикції (тютюнопаління, алкоголізм, в т.ч. і пивний, наркоманія, токсикоманія), дезадаптивні механізми психологічних захистів та копінг-поведінки, низька стресостійкість та фрустраційна толерантність, певні особистісні риси та особливості. Проблема об'єктивізації наявності чинників ризику, місце психологічних досліджень в їх діагностиці. Психологічні підходи щодо профілактики формування чинників ризику. Можливості і перспективи їх психологічної корекції.

Модуль 2. Психологічні особливості соматично хворих.

Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади, психологічні аспекти психосоматичних розладів. Проблема хронічного болю: поняття, психологічна діагностика та психокорекція.

Сучасні підходи до проблеми психосоматичних та соматопсихічних розладів. Основні концепції психосоматичних захворювань: психоаналітичні концепції (Фрейд, Данбар, Александер); антропологічна концепція (Вайзеккер); інтегративні моделі; концепція алекситимії; концепція профілю особистості; теорія стресу; нейрофізіологічний напрямок; психоендокринний, психоімунний напрямок і т.і. Проблема особливостей соматичних захворювань у хворих на психічні розлади, особливості їх психодіагностики та психокорекції. Соматоформні та дисоціативні (конверсійні) розлади. Проблема соматизованої депресії. Проблема хронічного болю, психологічні методи об'єктивізації больових відчуттів. Проблеми психалгій. Особливості психокорекційної роботи з пацієнтами, які страждають на хронічний біль.

Тема 7. Вплив хронічного захворювання на особистість. Особистість та хвороба. Проблема преморбідних особливостей і постморбідних змін особистості.

Хвороба як самостійна психотравмуюча ситуація. Проблема механізмів психологічних захистів та копінгів у хворих на хронічні соматичні захворювання. Проблема якості життя соматично хворих. Роль преморбідних особливостей у формуванні, перебігу та виходу захворювання (акцентуації характеру, фрустраційна толерантність, особливості копінг-поведінки, когнітивні стилі і т.і.). Основні варіанти постморбідних змін особистості у хворих на соматичні розлади. Когнітивні розлади у цих груп хворих. Проблема взаємовпливу преморбідних особ-

ливостей, постморбідних змін та психологічних факторів ризику хронічних соматичних захворювань.

Тема 8. Внутрішня картина хвороби, поняття, будова, закономірності формування та функціонування. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях.

Поняття ВКХ. Історія вивчення проблеми. Роботи Р.О.Лурія, Б.В. Зейгарнік, В.В. Ніколаєвої. Рівні ВКХ: сензитивний, емоційний, когнітивний, мотиваційний, поведінковий. Класифікація типів ВКХ: адекватний, гіпернозогностичний, гіпонозогностичний, дізгармонійний, анозогностичний. Методи дослідження ВКХ. Особливості ВКХ при різних соматичних захворюваннях. Фактори, що впливають на формування та функціонування ВКХ.

Тема 9. Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади (есенціальна гіпертонія, інфаркт міокарда, виразкова хвороба 12-палої кишки, цукровий діабет, бронхіальна астма, ревматоїдний артрит, нейродерміт і виразковий коліт).

Концепція профілю особистості. Роботи Александера, Фрідмана, Розенмана. Концепція типу поведінкової активності. Поняття коронарного типу особистості (тип А). Психологічні особливості хворих на есенціальну гіпертонію. Психологічні особливості хворих на інфаркт міокарда. Психологічні особливості хворих на виразкову хворобу 12-палої кишки. Психологічні особливості хворих на цукровий діабет. Психологічні особливості хворих на бронхіальну астму. Психологічні особливості хворих на ревматоїдний артрит. Психологічні особливості хворих на нейродерміт. Психологічні особливості хворих на виразковий коліт.

Тема 10. Алекситимія: поняття, концепція, методи дослідження, алекситимія в різних групах соматично хворих .

Поняття алекситимії. Роботи К. Сіфнеос. Сучасна концепція алекситимії. Алекситимія як неспецифічний психологічний фактор ризику психосоматичних захворювань. Торонтська алекситимічна шкала. Основні моделі ролі алекситимії у формуванні психосоматичних розладів: модель „заперечення” і модель „дефіциту”. Роль алекситимії у формуванні різних видів аддикцій. Психокорекційна робота з особами з високим рівнем алекситимії.

Модуль 3. Психологічна допомога соматично хворим.

Тема 11. Психологія терапевтичного процесу. Взаємини "лікар – хворий", проблема терапевтичного середовища, терапевтичного альянсу та комплайенсу. Комунікативна компетентність лікаря.

Особливості сучасного терапевтичного процесу. Поняття терапевтичного середовища, терапевтичного альянсу та комплайенсу. Комунікативна компетентність лікаря як професійно важлива ознака. Поняття комунікативної толерантності. Проекції та контрпроекції в відносинах „хворий – лікар”. Синдром емоційного вигорання у медичних спеціалістів. Особливості вербальних та невербальних комунікацій в межах лікувального процесу. Ефект плацебо. Основні моделі взаємин „хворий – лікар”: 1) керівництво, 2) партнерство, 3) контрактна модель. Основні форми терапевтичного альянсу, основні види комплайенсу. Психоосвітні програми для різних груп медичних спеціалістів.

Тема 12. Вплив екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини. Посттравматичні стресові розлади.

Поняття екстремальної події. Основні види екстремальних подій (природні, антропогенні, техногенні). Основні психологічні механізми впливу екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини. Поняття посттравматичних стресових розладів. Поняття гострих стресових розладів. Критерії їх діагностики та диференційної діагностики. Основні психологічні фактори ризику виникнення посттравматичних стресових розладів, їх характеристика. Психодіагностичні методи діагностики посттравматичних стресових розладів (Місісіпська шкала, Шкала Горовітца і т.і.). Особливості психокорекційної роботи з соматично хворими людьми, які пережили різні екстремальні події (принципи, етапи, методи та техніки).

Тема 13. Психокорекційна робота з соматично хворими: принципи, основні напрямки, задачі та техніки.

Проблема психологічного втручання в клініці соматично хворих. Основні задачі клініко-психологічних інтервенцій: профілактика, лікування, реабілітація та розвиток. Особливості реалізації психокорекційних програм в клініці соматично хворих. Проблема інтердисциплінарного підходу до реабілітації пацієнтів з соматичною патологією. Основні психокорекційні методи: когнітивний, поведінковий, психодинамічний, гуманістичний, тілесно орієнтований, гештальт-терапія і т.ін. Релаксаційні техніки. Критерії оцінки ефективності психокорекційних програм. Профілактика суїцидальної поведінки у соматично хворих. Психологічна допомога сім'ям, в яких є хворий на хронічне соматичне захворювання. Психологічна допомога пацієнтам з негативним прогнозом перебігу захворювання.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1. Предмет та основні теоретичні положення.												
Тема 1. Предмет галузі, історія її становлення. Основні напрямки дослідження	5	2	1			2	3	1				2
Тема 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи	5	2	1			2	9	1	1			7
Тема 3. Роль та місце клінічної психології в профілактичній медицині. Психоло-	5	2	1			2	3	1				2

гічні фактори формування здорового стилю життя населення												
Тема 4. Принципи, етапи та організація профілактичних заходів. Психогігієна та психопрофілактика	5	2	1			2	3	1				2
Тема 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань	14	2	1			11	14	1	1			12
Разом за модулем 1	34	10	5			19	32	5	2			25
Модуль 2. Психологічні особливості соматично хворих												
Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади. Проблема хронічного болю	5	2	1			1	4	1	1			2
Тема 7. Вплив хронічного захворювання на особистість. Особистість та хвороба	4	2	1			1	4	1	1			2
Тема 8. Внутрішня картина хвороби. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях	14	2	1			11	17	2	1			14
Тема 9. Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади (есенціальна гіпертонія, інфаркт міокарда, виразкова хвороба 12-палої кишки, цукровий діабет, бронхіальна астма, ревматоїдний артрит, нейродерміт і виразковий коліт)	17	4	2			11	18	2	2			14
Тема 10. Алекситимія: поняття, концепція, методи дослідження, алекситимія	14	2	1			11	16	1	1			14

в різних групах соматично хворих												
Разом за модулем 2	53	12	6			35	61	7	6			46
Модуль 3. Психологічна допомога соматично хворим												
Тема 11. Психологія терапевтичного процесу. Взаємини "лікар – хворий"	14	2	1			11	13	1				12
Тема 12. Вплив екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини	4	2	1			1	3	1				2
Тема 13. Психокорекційна робота з соматично хворими: принципи, основні напрямки, задачі та техніки	10	4	2			4	18	2	2			14
Разом за модулем 3	28	8	4			16	34	4	2			28
Підготовка до екзамену						20						20
Усього годин	108	30	15			63	108	10	6			92

5. Теми практичних занять

6.1. для денного відділення

№	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Принципи та етапи збору анамнестичних даних пацієнтів (анамнез життя та анамнез хвороби). Психологічний аналіз анамнезу життя та хвороби пацієнта. Тема 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи.	2
2.	Тема 3. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження соматично хворих. Тема 4. Принципи складання психодіагностичного заключення в клініці соматично хворих.	2
3.	Тема 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань Тема 6. Психодіагностична методика „Тип відношення до хвороби”.	2
4.	Тема 7. Психодіагностична методика „Гіссенський опитувальник соматичних скарг”. Тема 8. Психодіагностична методика „Тип поведінкової активності”.	2
5.	Тема 9. Психодіагностичні методики „Торонтська алекситимічна шкала”. Тема 10. Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади.	2
6.	Тема 11. Психологічні фактори терапевтичного процесу.	1
7.	Тема 12. Особливості психокорекційної роботи з соматично хворими.	2

8.	<i>Тема 13.</i> Тренінги релаксації.	2
	ВСЬОГО	15

6.2. для заочного відділення

<i>№</i>	Назва теми	<i>Кількість годин</i>
1.	<i>Тема 2.</i> Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи. <i>Тема 5.</i> Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань	2
2.	<i>Тема 6.</i> Психодіагностична методика „Тип відношення до хвороби”. <i>Тема 7.</i> Психодіагностична методика „Гіссенський опитувальник соматичних скарг”.	2
3.	<i>Тема 8.</i> Психодіагностична методика „Тип поведінкової активності”. <i>Тема 9.</i> Психодіагностичні методика „Торонтська алекситимічна шкала”.	2
4.	<i>Тема 10.</i> Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади.	2
5.	<i>Тема 13.</i> Психокорекційна робота з соматично хворими: принципи, основні напрямки, задачі та техніки. Тренінги релаксації.	2
	ВСЬОГО	10

6. Самостійна робота

6.1. для денного відділення

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Предмет та основні теоретичні положення		
1	Тема 1. Предмет галузі, історія її становлення. Основні напрямки дослідження. Підготовка до лекції.	1
	Практичне заняття 1. Принципи та етапи збору анамнестичних даних пацієнтів (анамнез життя та анамнез хвороби). Психологічний аналіз анамнезу життя та хвороби пацієнта. Підготовка до заняття	1
2	Тема 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи. Підготовка до лекції.	1
	Практичне заняття 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи. Підготовка до заняття	1
3	Тема 3. Роль та місце клінічної психології в профілактичній медицині. Психологічні фактори формування здорового стилю життя населення. Підготовка до лекції.	1
	Практичне заняття 3. Особливості організації та проведення психодіагностичного дослідження соматично хворих. Підготовка до заняття	1
4	Тема 4. Принципи, етапи та організація профілактичних заходів. Психогігієна та психопрофілактика. Підготовка до лекції.	1
	Практичне заняття 4. Принципи складання психодіагностичного заключення в клініці соматично хворих.	1
5	Тема 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань. Підготовка до лекції.	1
	Практичне заняття 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань. Написання реферату за темою „Порушення харчової поведінки як чинник ризику розвитку соматичних захворювань”.	10
Модуль 2. Психологічні особливості соматично хворих		
6	Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади. Проблема хронічного болю. Підготовка до лекції.	1
7	Тема 7. Вплив хронічного захворювання на особистість. Особистість та хвороба. Підготовка до лекції.	1
8	Тема 8. Внутрішня картина хвороби. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях. Підготовка до лекції.	1
	Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Тип відношення до хвороби”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	10
9	Тема 9. Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади (ессенціальна гіпертонія, інфаркт міокарда, виразкова хвороба 12-палої кишки, цукровий діабет, бронхіальна астма, ревматоїдний артрит, нейродерміт і виразковий коліт). Підготовка до лекції.	1
	Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Тип поведінкової активності”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	10
10	Тема 10. Алекситимія: поняття, концепція, методи дослідження, алекситимія в різних групах соматично хворих.. Підготовка до лекції.	1
	Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Торонтська алекситимічна шкала”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	10
Модуль 3. Психологічна допомога соматично хворим		
11	Тема 11. Психологія терапевтичного процесу. Взаємини "лікар – хворий". Підготовка до лекції.	12
	Підготувати реферат за темою „Терапевтичний альянс в клініці соматично хворих”	10

6.2. для заочного відділення

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Предмет та основні теоретичні положення		
1	Тема 1. Предмет галузі, історія її становлення. Основні напрямки дослідження. Підготовка до лекції.	2
2	Тема 2. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи. Підготовка до лекції. Практичне заняття 1. Психодіагностичні дослідження соматично хворих, принципи, підходи, основні методи. Підготовка до заняття	2 5
3	Тема 3. Роль та місце клінічної психології в профілактичній медицині. Психологічні фактори формування здорового стилю життя населення. Підготовка до лекції.	2
4	Тема 4. Принципи, етапи та організація профілактичних заходів. Психогігієна та психопрофілактика. Підготовка до лекції. .	2
5	Тема 5. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань. Підготовка до лекції. Практичне заняття 1. Проблема психологічних чинників ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань. Написання реферату за темою „Порушення харчової поведінки як чинник ризику розвитку соматичних захворювань”.	2 10
Модуль 2. Психологічні особливості соматично хворих		
6	Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади. Проблема хронічного болю. Підготовка до лекції.	2
7	Тема 7. Вплив хронічного захворювання на особистість. Особистість та хвороба. Підготовка до лекції.	2
8	Тема 8. Внутрішня картина хвороби. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях. Підготовка до лекції. Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Тип відношення до хвороби”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	2 12
9	Тема 9. Психологічні особливості хворих на основні психосоматичні розлади (ессенціальна гіпертонія, інфаркт міокарда, виразкова хвороба 12-палої кишки, цукровий діабет, бронхіальна астма, ревматоїдний артрит, нейродерміт і виразковий коліт). Підготовка до лекції. Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Тип поведінкової активності”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	2 12
10	Тема 10. Алекситимія: поняття, концепція, методи дослідження, алекситимія в різних групах соматично хворих.. Підготовка до лекції. Виконання самостійної практичної роботи: провести обстеження 3 осіб за допомогою методики „Торонтська алекситимічна шкала”, опрацювати та проаналізувати отримані результати.	2 12
Модуль 3. Психологічна допомога соматично хворим		
11	Тема 11. Психологія терапевтичного процесу. Взаємини "лікар – хворий". Підготовка до лекції. Підготувати реферат за темою „Терапевтичний альянс в клініці соматично хворих”.	2 10
12	Тема 12. Вплив екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини. Підготовка до лекції.	2
13	Тема 13. Психокорекційна робота з соматично хворими: принципи, основні напрямки, задачі та техніки. Підготовка до лекції. Освоєння навичок проведення релаксаційних технік.	2 12
14	Підготовка до екзамену	20
	Разом	119

7. Методи навчання

Програмою передбачено наступні методи навчання:

1) **лекції**, спрямовані на поглиблення теоретичних уявлень щодо психологічних факторів ризику та антиризиків виникнення соматичних захворювань, психологічних особливостей людини, що страждає на хронічні соматичні розлади, методів психологічної діагностики і корекції в клініці соматично хворих.

2) **практичні заняття**, спрямовані на оволодіння студентами основними психодіагностичними методиками, які застосовуються при обстеженні хворих на соматичні розлади, а також вміння провести збір анамнестичних даних та психологічний аналіз даних історії хвороби та історії життя пацієнта, освоєння студентами психокорекційних (релаксаційних) технік.

3) **самостійна робота**

для студентів денного відділення передбачає підготовку студентів до лекцій та виконання 3 практичних робіт та 2 реферативних робіт, які повинні бути складені у визначений викладачем термін:

1. Практична робота: „Психодіагностична методика „Тип відношення до хвороби” і її використання в клініці соматично хворих”, передбачає тестування 3-х досліджуваних за допомогою опитувальника, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

2. Практична робота: „Психодіагностична методика „Тип поведінкової активності” і її використання в клініці соматично хворих”, передбачає тестування 3-х досліджуваних за допомогою опитувальника, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

3. Практична робота: „Психодіагностична методика „Торонтська алекситимічна шкала” і її використання в клініці соматично хворих”, передбачає тестування 3-х досліджуваних за допомогою опитувальника, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

4. Реферативна робота „Порушення харчової поведінки як чинник ризику розвитку соматичних захворювань” складається в індикативному реферуванні (розширеному анотуванні) книг (монографій, збірників праць, збірників доповідей і т.п.), а також наукових статей (теоретичних, експериментальних, методичних, описових, оглядових і т.д.) за темою «Харчова поведінка людини».

5. Реферативна робота „Терапевтичний альянс в клініці соматично хворих” складається в індикативному реферуванні (розширеному анотуванні) книг (монографій, збірників праць, збірників доповідей і т.п.), а також наукових статей (теоретичних, експериментальних, методичних, описових, оглядових і т.д.) за темою «Психологія лікувального процесу».

для студентів заочного відділення

передбачає підготовку студентів до лекцій та виконання 2-х практичних робіт та 1 реферативної робіт, які повинні бути складені у визначений викладачем термін:

1. Практична робота: „Психодіагностична методика „Тип відношення до хвороби” і її використання в клініці соматично хворих”, передбачає тестування 3-х досліджуваних за допомогою опитувальника, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

2. Практична робота: „Психодіагностична методика „Торонтська алекситимічна шкала” і її використання в клініці соматично хворих”, передбачає тестування 3-х досліджуваних за допомогою опитувальника, аналіз отриманих результатів та формулювання висновків.

3. Реферативна робота складається в індикативному реферуванні (розширеному анотуванні) книг (монографій, збірників праць, збірників доповідей і т.п.), а також наукових статей (теоретичних, експериментальних, методичних, описових, оглядових і т.д.) за наступними темами (на вибір студента або викладача)

Теми реферативних робіт (рекомендовані):

1. Вплив хронічного захворювання на особистість.
2. Проблема преморбідних і постморбідних змін особистості.
3. Поняття та типологія внутрішньої картини хвороби.
4. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях.
5. Терапевтичний альянс в клініці соматично хворих.
6. Комплайєнс і комплайєнтність різних груп соматично хворих.
7. Особливості взаємин "лікар – хворий" в клініці соматично хворих.
8. Психологічні особливості хворих на серцево-судинні захворювання.
9. Поняття коронарного типу особистості (тип А).
10. Психологічні особливості хворих на виразкову хворобу 12-палої кишки.
11. Психологічні особливості хворих на цукровий діабет.
12. Психологічні особливості хворих на бронхіальну астму.
13. Психологічні особливості хворих на ревматоїдний артрит.
14. Психологічні особливості хворих на нейродерміт.
15. Психологічні особливості хворих на виразковий коліт.
16. Вплив екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини.
17. Посттравматичні стресові розлади.

3) **консультація** – форма індивідуальної роботи студента із викладачем, спрямована на вирішення труднощів, які виникли під час вивчення лекційного матеріалу та самостійної роботи, або за наявності бажання студента отримати більш поглиблене знання стосовно предмету навчальної дисципліни.

8. Методи контролю **для студентів денного відділення**

У якості поточного контролю передбачено оцінювання самостійної роботи. *Практична робота* оцінюється у 10 балів кожна, які включають оцінку змісту роботи.

Критерії оцінювання практичної роботи

Бали та показник, який оцінюється	Критерії оцінювання
Зміст роботи 0-10	- самостійність виконання; - коректність проведеного завдання - відповідність кількості досліджуваних та використаних методик вимогам практичної роботи; - якість обробки та інтерпретації результатів; - грамотність зроблених висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, послідовність та логічність, обґрунтованість аргументації та висновків, грамотність, якість оформлення тощо).

Реферативні роботи оцінюються у 10 балів кожна, які включають оцінку змісту реферату.

Критерії оцінювання реферативної роботи

Бали та показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
Зміст роботи 0-10	- самостійність, оригінальність; - повнота та обсяг викладеної інформації; - використання основної літератури та додаткового матеріалу або іншомовних джерел; - обґрунтованість аргументації та висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, володіння сучасним науковим матеріалом. послідовність та логічність, грамотність, якість оформлення тощо); - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань.

для студентів заочного відділення

Практична робота оцінюється у 20 балів кожна, які включають оцінку змісту роботи.

Критерії оцінювання практичної роботи

Бали та показник, який оцінюється	Критерії оцінювання
Зміст роботи 0-20	- самостійність виконання; - коректність проведеного завдання - відповідність кількості досліджуваних та використаних методик вимогам практичної роботи; - якість обробки та інтерпретації результатів; - грамотність зроблених висновків;

	- відповідність формальним критеріям (структура, послідовність та логічність, обґрунтованість аргументації та висновків, грамотність, якість оформлення тощо).
--	--

Реферативні роботи оцінюються у 10 балів кожна, які включають оцінку змісту реферату.

Критерії оцінювання реферативної роботи

Бали та показник, що оцінюється	Критерії оцінювання
Зміст роботи 0-20	- самостійність, оригінальність; - повнота та обсяг викладеної інформації; - використання основної літератури та додаткового матеріалу або іншомовних джерел; - обґрунтованість аргументації та висновків; - відповідність формальним критеріям (структура, володіння сучасним науковим матеріалом, послідовність та логічність, грамотність, якість оформлення тощо); - вміння застосовувати теоретичні знання для рішення практичних завдань.

У якості контрольного семестрового заходу передбачено складання **екзамену**. Екзаменаційна робота є письмовою роботою, яка складається із двох завдань, кожне завдання оцінюється у 20 балів.

Перше завдання містить питання теоретичного характеру. Відповідь на це питання повинна складати самостійне осмислення теоретичного матеріалу з відповідної теми.

Друге завдання стосується розкриття закономірностей розвитку психологічних порушень при різних соматичних захворюваннях, питань психодіагностики та психокорекції у соматично хворій людини.

Екзаменаційну роботу розподілено на 20 варіантів. Номер варіанту екзаменаційної роботи може бути закріплений за студентом шляхом випадкового вибору або за вибором викладача.

Критерії оцінювання екзаменаційної роботи

Бали за контрольне питання	Критерії оцінювання
18-20	У відповіді повністю розкрито зміст питання. Матеріал викладено

	логічно, аргументовано, мова є грамотною, науковий стиль викладення матеріалу, вільне володіння термінологічним апаратом дисципліни. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом, що винесено для самостійної роботи.
14-17	Відповідь досить повно розкриває зміст питання або розкриває основні (найважливіші) аспекти у запитанні, студент володіє термінологічним апаратом дисципліни. У викладеному матеріалі студент має помилки із аргументацією відповіді, недостатня логічність та послідовність викладення матеріалу. У відповіді продемонстровано високий рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та середній рівень володіння додатковим матеріалом.
10-13	Відповідь на контрольне питання є неповною, розкриває тільки деякі аспекти навчального матеріалу. Студент припускається помилок у використанні термінології навчальної дисципліни. Рівень володіння матеріалом, що було викладено на лекціях, та додатковим матеріалом є середнім.
5-9	У відповіді допущено суттєві помилки, які свідчать про незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; студент слабо володіє термінологією дисципліни.
0-4	Відповідь практично відсутня, студент демонструє незнання лекційного матеріалу або обов'язкової літератури; не володіє термінологією.

Питання для підготовки до семестрового контролю

1. Предмет психології соматично хворих.
2. Основні напрямки досліджень психології соматично хворих.
3. Поняття психосоматичних розладів.
4. Поняття соматопсихічних розладів.
5. Психологічні чинники здоров'я.
10. Особливості психодіагностичних досліджень в клініці соматично хворих.
11. Принципи та етапи психодіагностики соматично хворих.
12. Порушення когнітивних функцій при різних соматичних захворюваннях.
13. Зміни особистості при хронічних соматичних захворюваннях.
14. Порушення інтерперсональних відносин у цих хворих.
15. Поняття психологічних чинників ризику виникнення соматичних захворювань.
16. Поняття психологічних чинників антиризiku виникнення соматичних захворювань.
17. Гіподинамія як чинник ризику.
18. Порушення харчової поведінки як чинник ризику.
19. Залежність від психоактивних речовин (тютюнопаління, алкоголізм, токсико- та наркоманія) як чинник ризику.
20. Роль психоемоційної напруги в розвитку соматичних захворювань.
21. Вплив хронічного захворювання на особистість.

22. Проблема преморбідних і постморбідних змін особистості.
23. Поняття внутрішньої картини хвороби.
24. Типологія внутрішньої картини хвороби.
25. Особливості внутрішньої картини хвороби при різних соматичних захворюваннях.
26. Поняття алекситимії.
27. Методи дослідження алекситимії.
28. Поняття терапевтичного середовища в клініці соматично хворих.
29. Терапевтичний альянс в клініці соматично хворих.
30. Комплайєнс і комплайєнтність різних груп соматично хворих.
31. Особливості взаємин "лікар – хворий" в клініці соматично хворих.
32. Психологічні особливості хворих на серцево-судинні захворювання.
33. Поняття коронарного типу особистості (тип А).
34. Психологічні особливості хворих на виразкову хворобу 12-палої кишки.
35. Психологічні особливості хворих на цукровий діабет.
36. Психологічні особливості хворих на бронхіальну астму.
37. Психологічні особливості хворих на ревматоїдний артрит.
38. Психологічні особливості хворих на нейродерміт.
39. Психологічні особливості хворих на виразковий коліт.
40. Вплив екстремальних подій на соматопсихічне здоров'я людини.
41. Поняття посттравматичних стресових розладів.
42. Основні принципи психокорекційної роботи з соматично хворими.
43. Основні етапи та напрямки психокорекційної роботи з соматично хворими.
44. Когнітивно-поведінкова психотерапія в клініці соматично хворих.
45. Психотерапія по К. Роджерсу в клініці соматично хворих.
46. Гештальт-психотерапія в клініці соматично хворих.
47. Тілесно-орієнтована психотерапія в клініці соматично хворих.
48. Релаксаційні техніки в клініці соматично хворих.
49. Проблема хронічного болю: психологічні аспекти.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий семестровий контроль (екзамен)	Сума
Модуль 1					Модуль 2					Модуль 3			40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13		

2	2	2	2	10	2	2	10	10	10	10	2	2		
---	---	---	---	----	---	---	----	----	----	----	---	---	--	--

За темами 1-4, 6-7, 12-13 бали, які отримують студенти, виставляються за умови присутності студента на відповідній лекції і практичному занятті.

За темами 5, 11 бали є оцінкою виконаних реферативних робіт. Реферативні роботи оцінюються у 10 балів кожна, які включають оцінку змісту реферату (повнота та обсяг викладеної інформації). За темами 8,9,10 бали є оцінкою виконаних практичних робіт. Практична робота оцінюється у 10 балів кожна, які включають оцінку змісту роботи (коректність проведеного завдання, якість обробки та інтерпретації результатів, грамотність зроблених висновків).

Модуль 1 вважається зарахованим за умови складання реферативної роботи, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 10 балів.

Модуль 2 вважається зарахованим за умови складання 2-х практичних робіт, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 20 балів.

Модуль 3 вважається зарахованим за умови складання реферативної роботи, мінімальною кількістю балів, яку повинен набрати студент для зарахування модуля, є 10 балів.

Студента є допущеним до підсумкового семестрового контролю за умови виконання самостійної роботи (мінімальна кількість балів 40).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
60-69	D	задовільно	
50-59	E		
1-49	FX	Незадовільно	не зараховано

9. Методичне забезпечення

1. НМК з дисципліни

10. Рекомендована література

Базова

1. Александер Ф. Психосоматическая медицина. – М., 2000.
2. Александров А.А. Современная психотерапия. – СПб, 1997.
3. Блейхер В.М., Крук И.В. Патопсихологическая диагностика. – Киев: Здоровье, 1986.

4. Блейхер В.М., Крук И.В., Боков С.Н. Практическая патопсихология. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
5. Бурлачук Л.Ф., Морозов С.М. Словарь-справочник по психологической диагностике. – СПб, 1999.
6. Зейгарник Б.В. Патопсихология. – М.: Изд-во МГУ, 1986.
7. Исаев Д.Н. Психосоматическая медицина детского возраста. – СПб, 1996.
8. Кабанов М.М. Психосоциальная реабилитация и социальная психиатрия. – СПб, 1998.
9. Кабанов М.М., Личко А.Е., Смирнов В.М. Методы психологической диагностики и коррекции в клинике. – Л.: Медицина, 1983.
10. Клиническая психология: учебник / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб: Питер, 2002.
11. Лурия А.Р. Основы нейропсихологии. – М.: Изд-во МГУ, 1973.
12. Любан-Плоцца Б., Пельдингер В., Креггер Ф., Ледерах-Хофман К. Психосоматические расстройства в общей медицинской практике. – СПб, 2000.
13. Мэй Р. Искусство психологического консультирования. – М., 1994.
14. Менделевич В.Д. Клиническая и медицинская психология. – М., 1998.
15. Николаева В.В. Влияние хронической болезни на психику. – М., 1987.
16. Психиатрия. Психосоматика. Психотерапия / Под ред. К.П. Кискера и др. – М., 1999.
17. Психосоматическая проблема: психологический аспект / Под ред. Ю.Ф. Полякова, В.В. Николаевой. – М., 1992.
18. Психотерапевтическая энциклопедия / Под ред. Б.Д. Карвасарского. – СПб, 2000.
19. Сидоров П.И., Парняков А.В. Введение в клиническую психологию. В 2 томах. – М. – Екатеринбург, 2000.
20. Соколова Е.Т., Николаева В.В. Особенности личности при пограничных нервно-психических и соматических заболеваниях. – М., 1995.
21. Соложенкин В.В. Психологические основы врачебной деятельности. – М., 1997.

Допоміжна

1. Александров А.А. Современная психотерапия. – СПб, 1997.
2. Блейхер В.М. Клиническая патопсихология. – Ташкент: Медицина, 1976.
3. Гиндикин В.Я., Семке В.Я. Соматика и психика. – М., 1998.
4. Ялом И. Групповая психотерапия. – СПб, 2000.
5. Хомская Е.Д. Нейропсихология. – М.: Изд-во МГУ, 1987.

11. Інформаційні ресурси

1. www.koob.ru
2. www.psylib.ru
3. www.psychiatry.ru